

Sosiaali- ja terveysministeriö
kirjaamo@stm.fi

Lausuntopyyntönne VN/13857/2019 (23.1.2020)

Lausunto Päivystysapu 116117-palvelun käyttöön tulevista aikuisten kiireellisen hoidon ohjeista

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valvira) lausuntoa Päivystysapu 116117-palvelun käyttöön tulevista aikuisten kiireellisen hoidon ohjeista.

Lausuntopyynnön liitteenä on AIKUISTEN HTA-luokitustaulukko.

Lausuntopyynnössä ehdotettu kiireellisyysluokitus

Lausuntopyynnön mukaan hoito-ohjepohjassa on 80 otsikkoa, joiden alta löytyy lukuisia erilaisia oireita ja ongelmia, joiden ohjaukseen liittyy kriteereitä erilaisiin kiireellisyysluokituksiin potilaan ohjauksessa. Kiireellisyysluokittelun jako on seuraava:

1.Hätätilanne: soittajan oire tai ongelma on henkeä uhkaava hätätilanne ja hänet tulee ohjata välittömästi hätänumeroon 112.

2.Potilas hoidetaan päivystyksenä: ongelma tarvitsee ympäri vuorokauden välitöntä päivystyksellistä arviointia ja hoitoa. Kuljetustapaan päivystykseen ei oteta tässä kohtaa kantaa, sillä alueen palvelujärjestelmästä ja yksittäisestä tapauksesta riippuen kuljetusmuodoissa voi olla eroavaisuuksia. Jotkin tämän sarakkeen oireista ja ongelmista saattavat edellyttää ensihoitopalvelua, jotta potilaan turvallinen siirtyminen päivystyshoitoon taataan.

3.Potilas hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä, mutta ei yöllä: soittajan oire tai ongelma tulee hoitaa vuorokauden sisällä ja on päivystysasetuksen mukaista päivystyshoitoa. Tässä ei kuitenkaan rajata hoitoa vain päivystyspisteisiin vaan alueen palvelujärjestelmästä esimerkiksi akuutti- ja kiirevastaanotot ovat myös mahdollisia hoitopaikkoja. Alueilla tulee tehdä erityisesti tämän sarakkeen osalta tarkemmat ohjeet hoitoon ohjauksesta.

4.Potilaan hoito tapahtuu virka-aikana 2-3 vuorokauden kuluessa: oire tai ongelma voidaan siirtää terveysasemalla virka-aikana arvioitavaksi mahdollista. Päivystysaikana tämä tarkoittaa viikonlopun tai arkipyhän yli odottamisen kestävää oiretta tai vaivaa. Alueen palvelujärjestelmän mukaan ajanvarauksen voi tehdä myös Päivystysavusta.

5.Kiireetön ajanvaraus: oire tai ongelma siirtyy virka-aikana esimerkiksi terveysasemalla tehtävään hoidon tarpeen arviointiin. Alueen palvelujärjestelmän mukaan ajanvarauksen voi tehdä myös Päivystysavusta.

21.2.2020

6. Puhelinneuvonta-omahoito/Digitaaliset palvelut: oireet ja ongelmat, joiden perusteella henkilö voi seurata tilannetta kotonaan. Sisältää myös omahoitoon annettavia ohjeita.

Lisäksi luokitustaulukossa on kohta "Selvitä": Päivystysavussa toimivalle hoitajalle tukena oleva listaus kysymyksistä, joita tulisi kunkin otsikon mukaisten vaivojen kohdalla selvittää osana kiireellisen hoidon tarpeen arvion prosessia.

Valviran lausunto

Valvira toteaa, että valtakunnalliset aikuisten kiireellisen hoidon ohjeet Päivystysapu 116117-palvelun (jälj. Päivystysapu) käyttöön parantavat asukkaiden yhdenvertaisuutta. Yhdenvertaisuussäännökseen sisältyy vaatimus samanlaisesta kohtelusta samanlaisissa tapauksissa asuinpaikasta riippumatta.

Valvira toteaa, että Päivystysapu perustuu rauenneeseen hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta (311/2018). Sen 41 a §:ssä olisi säädetty sosiaali- ja terveydenhuollon päivystystoiminnan neuvonta- ja ohjauspalvelusta muun muassa, että Päivystysapu 116117 palvelussa puheluun vastaisi koulutettu ja kokenut terveydenhuollon ammattihenkilö, jolla on myös pääsy potilaan terveystietoihin kansallisessa Potilastiedon arkistossa. Ministeriön lausuntopyynnön mukaan "päivystysavussa asukkaiden yhteydenottoihin vastaa ja neuvoja ja ohjeita antaa sairaanhoitaja tai vastaava terveydenhuollon rekisteröity ammattihenkilö, joka voi tarvittaessa konsultoida lääkäreitä." Valvira korostaa potilasturvallisuuden varmistamiseksi, että Päivystysavussa yhteydenottoihin vastaajan on oltava riittävän koulutuksen ja kokemuksen omaava sairaanhoitaja tai vastaava terveydenhuollon lailistettu ammattihenkilö, jolla on aina mahdollisuus konsultoida lääkäreitä.

Valvira toteaa, että ehdotetun kiireellisyysluokituksen perusteella Päivystysapuun soittaja saisi arvion hoitoon hakeutumisen kiireellisyydestä ympärivuorokauden sosiaali- ja terveysongelmissa, joissa ei ole kyse hätätilanteesta (soita 112). Päivystysavussa potilaan kiireellisyysluokka määritetään kysymyksen selvitetyn oirekuvan perusteella, eikä potilaan kliinistä tilaa (status) ole mahdollista puhelimesta tutkia. Siten esimerkiksi kysymys/määritelmä vakaasta hemodynamiikasta vaikuttaa epäasianmukaiselta. Valvira toteaa, että Päivystysapuun soittajalla saattaa usein olla monia oireita tai päivystystarpeeseen vaikuttavia perussairauksia, joten hoidon kiireellisyyden arvion on aina perustuttava esille tuotujen oireiden ja perussairauksien sekä toimintakyvyn hoitokokonaisuuden tarpeeseen.

Valvira toteaa, että kiireellisyysluokat 3 ja 4 ovat ongelmalliset, koska ne perustuvat alueen palvelujärjestelmän akuutti- ja kiirevastaanottoihin sekä terveyskeskuksen virka-aikaiseen toimintaan. Yleisesti on tiedossa, että potilaat hakeutuvat keskitettyihin ja ajoittain ruuhkaisiin yhteispäivystyksiin terveyskeskuksen virka-aikaisen vastaanotto toiminnan päättyessä, koska akuutti- ja kiirevastaanottoja ei ole järjestetty, eikä terveyskeskuslääkärille pääse virka-aikana. Lääkäriaikojen puute johtaa siihen, etteivät potilaat pääse hoidon

21.2.2020

tarpeen arvioinnista edes jonoon, jonka odotusaikoja perusterveydenhuollon hoitoon pääsyssä seurataan ja valvotaan. Suun terveydenhuollossa kiireellisyysluokka 4 ei toteutuisi lainkaan. Päivystysavusta on ehdottomasti voitava varata potilaalle aika, joka varmistaisi kiireellisyysluokkiin 3 ja 4 arvioitujen potilaiden pääsyn hoitoon.

Kiireellisyysluokka 3 saattaa aiheuttaa potilasturvallisuutta vaarantavan viiveen hoidon aloituksessa sairauksissa, joissa joko tutkimukset tai hoidon toteuttaminen on tehtävä tietyssä aikaikkunassa (aivo- ja sydäninfarkti, sepsis). Jos kiireellisyysluokat 2 ja 3 säilytetään erillisinä, yöaika on määriteltävä täsmällisesti kellonaikana. Päätöksen potilaan kiireellisyysluokkaan 3 sijoittamisesta tulisi olla aina lääkärin konsultaatioon perustuva tai lääkärin tekemä. Alueilla tulee erityisesti sopia myös vastuutaho, joka vastaa siitä, että potilas hoidetaan päivystyksenä 24 tunnin sisällä. Päivystysavun ja potilaan päivystyspisteen tai muun hoitopaikan potilastietojärjestelmissä on oltava aikaleimat, joiden perusteella on luotettavasti seurattavissa tai mahdollisesti jälkikäteen selvitettävissä, onko potilas hoidettu päivystyksenä 24 tunnin sisällä.

Valviran näkemyksen mukaan kiireellisyysluokkaa 3 tai 4 ei voida toteuttaa, ellei ajanvarausta voida tehdä Päivystysavusta. Muutoin potilas ei välttämättä pääse hoitoon 24 tunnin sisällä tai 2-3 vuorokauden kuluessa virka-aikana.

Valviran näkemyksen mukaan Päivystysavun ohjeistuksessa tulisi keskittyä kiireellisten potilaiden ja kiireettömien potilaiden tunnistamiseen. Päivystysavun ohjeesta tulee ilmetä, että kiireelliset potilaat on hoidettava päivystyspisteessä, jos hoidon toteutuminen muualla on epävarmaa. Jos Päivystysavun kiireellisyysluokituksessa käytetään lausuntopyynnössä esitettyjä aikamääreitä kuten ei hoideta yöllä tai on hoidettava 24 tunnin sisällä tai on hoidettava 2-3 vuorokauden kuluessa, potilastietojärjestelmistä on saatava aikaleimat ja alueilla on oltava sovittuna selkeä vastuutaho ja -menettely, jolla hoidon toteutumista seurataan. Omavalvonnan keinoin alueen Päivystysavussa ilmenevät epäkohdat ja palvelun onnistumisen kannalta epävarmat ja riskiä aiheuttavat tilanteet on tunnistettava, ehkäistävä ja korjattava nopeasti. Ks. Laatu- ja potilasturvallisuus ensihoidossa ja päivystyksessä – suunnittelusta toteutukseen ja arviointiin (STM 2019:23).

Ratkaistu: 21.02.2020
Ratkaisija: Henriksson Markus
Virka-asema: Ylijohtaja
Esittelijät:
Pöllänen Riitta, Ylilääkäri

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu
asiankäsittelyjärjestelmässä.
Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.